

THE RAINBOW

CHILDREN'S MAGAZINE

НАША ПОШТА

З Перу (Південна Америка) ми отримали такого листа від нашої передплатниці Наталки Пилип'юк:

Дорога „Веселко!“ Щиро поздоровляю Тебе з далекого Перу і повідомляю, що „Веселка“ до мене приходить. Також отримала я українську граматику, за яку щиро дякую.

Дякую Тобі за гарні оповідання, казки й ілюстрації. Надзвичайно подобається мені Чап-Чалап. Читаючи Тебе, „Веселко“, я з кожним днем більше і більше люблю рідну мову. Шкода тільки, що треба чекати на Тебе цілий місяць!

Я склала іспити за перше півріччя п'ятої класи і під час вакацій вивчала українську мову. В Перу шкільне навчання починається 1-го квітня, а закінчується 20-го грудня. В липні (28-го) тут святкують роковини перуанської незалежності. Я дуже хотіла б учитися, де є українські діти, бо тут і вчитель і діти чорні або індіани. Тому мені тут сумно. В школі я завжди виступаю з декламаціями і беру участь в інших імпрезах. Дуже мені хотілося б виступати перед українськими дітьми. Молю Бога, щоб прийшов той день, коли я зможу бути між рідними.

Здоровлю Тебе щиро!

Відповідь Редакції: Дорога Наталко! Вчися рідної мови, будь терпелива, а напевно Бог вислухає Твої молитви, і Ти зможеш приїхати в таку країну, де живе багато українських дітей. Бажаємо Тобі успіху!

РОЗГАДАЙМО!

1. ЩО ЦЕ?

- Від ранку до полудня маліє, а від полудня до вечора росте?
- Хто двічі родяться — вперше гладкий, а вдруге м'який?
- Не видно її не чути її, а коли тільки заговорити про неї — зчезає?
- Коли він потрібний — його викидають, а коли непотрібний — пазад підіймають?
- Хоч і неписьменний, а весь вік пишу.
- На базарі не знайдеш, на терезах не зважиш.

2. ЯКІ ЦЕ СЛОВА?

А — — — А
 — А — А —
 — — А — —
 — А — А —
 А — — — А

Заповніть буквами місця, позначені рисками так, щоб прочитати п'ять слів (поземо).

3. УКРАЇНСЬКІ НАРОДНІ ЗАГАДКИ

- У воді виростає, а від води втікає.
- Чорна корова весь світ поборолла, біла прийшла — всіх підняла.
- Навколо очей, рук в'ється, а в руки не дається.

- Носик сталевий, хвостик лляний.
- Зимомо все їсть, а літом спить; тіло тепле, а крові нема.

4. СКІЛЬКИ СЛІВ?

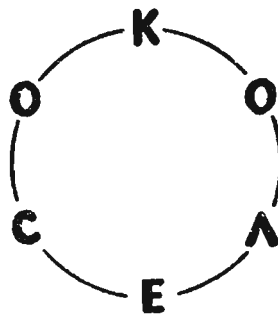

Рис. 1.

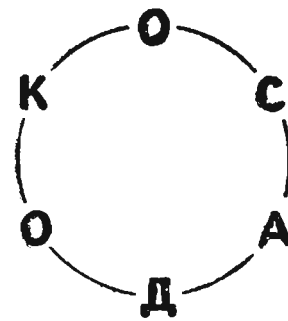

Рис. 2.

У колі написано шість букв. Скільки різних слів зумієте з них прочитати? Читати можете вперед і назад, але завжди підряд — букву за буквою. На другому колі є інші букви. Де більше слів — на першому, чи другому колі? Які це слова? Всі вони іменники.

5. РЕБУСИК - ПІСНЯ

100 іть я Р дою во

Відчитайте початкові слова відомої української народної пісні.

ЖУРНАЛ ДЛЯ ДІТЕЙ КОЖНОГО ВІКУ

з кольоровими ілюстраціями виходить кожного місяця у Видавництві „Свобода“ заходами Українського Народного Союзу. Редагує Колегія з членів Об'єднання Працівників Дитячої Літератури. Річна передплата становить у ЗСД — 4.00 дол., у інших країнах — рівновартість цієї суми. Ціна окремого числа 40 центів.

Адреса: "SVOBODA" — "Veselka", P. O. Box 346, Jersey City 3, N. J., USA.

Редакція застерігає собі право виправляти прислані авторами матеріали. Передруки нових творів і ілюстрацій, вміщених у „Веселці“, тільки за попереднього згодою Редакції й Видавництва та за поданням джерела.

Обкладинка роботи П. Андрусєва. Роздільні заставки М. Бутовича, Е. Козака, П. Холодного.

Copyright by "Svoboda" 1959. All rights reserved.

"THE RAINBOW" — "VESELKA"
 published monthly by the Ukrainian National Association
 81-83 Grand Street
 Jersey City, N. J.

Subscription \$4.00 per year.

Entered as Second Class Matter at Jersey City, N. J.

Ілюстрація на обкладинці: В. Хомутник — Перед Різдом.

ПЕРЕД РІЗДВОМ

(До картини на обкладинці)

Над селом, над церквою, хатками
Тихий вечір зимовий стоїть.
Ліс під снігу білими шапками
В місячному сяйві мерехтить.

Вийшла сарна . . . Прискакав вухатий
Сірий зайчик з-над ріки, з-між ліз —
В них немає затишної хати,
Та ялинок мають повний ліс.

От, вони оце й подарували
Лесеві ялинку молоду,
Щоб під нею на Різдво співали
В хаті всі різдвяну коляду.

Йде Різдво . . . І Іроди безбожні
Знов тремтять, лякаючись біди:
В українських селах їх тривожить
Переможний гомін коляди.

ЗИМОНЬКУ ЗАПРОШУЮ

(Ілюстрація В. Залуцького)

Зимоньку запрошую:
завітай з порошею,
тихою, хорошою,
в поле та ліси.

Там маленьким зайчикам,
зайчикам-стрибайчикам,
сірим побігайчикам
снігу натруси.

Бігали обміжками
стрибом-перебіжками,
малювали ніжками
заячі слідки.

Де слідки мережили,
за кущами, межами
лиси їх простежили
з яру на грядки.

Не труси порошею
тихою, хорошою —
кинь сніги заметами
у ярк і ліс.

Зайчики укриються,
у замет зариються,
то вже їх не знайде там
ані жаден лис.

Вже Зима мете снігами,
Вкрилась льодом гладь ріки,
Не сидіться коло мами —
„Ой, пустіть нас на санки!”

ГРУДЕНЬ

Ми у парк на гірку підем,
Ми подивимось у гай,
Чи туди до нас не іде
З неба в гості Миколай.

Роман ЗАВАДОВИЧ

Ілюстрація Юрія КОЗАКА

МИКОЛАЮ, НЕ ЗАБУДЬ!..

Довго-довго міркували
Мудрий Лесь, учена Рая
І з садочка написали
До святого Миколая:

„Миколаю Пресвятий!
Пишем лист від всіх дітей,
Просим дуже: не забудь
І в садок до нас привудь!
Преподобний Миколаю!
Ми вже віршики вивгаєм,
Щоб Тебе та й ангеляток
Рідним словом привітати.
Молимо щодня, щоб Ти,
Наш Дідусю Пресвятий,

У садозок загостив,
Всіх нас поблагословив,
Щоб книжки привіз нам гарні
Із небесної друкарні,
А з небесної крамниці
Забавок хог дві полиці.
Привези для нас дари,
А антипка — не бери!”
ПІДПИСАЛИ:

*Рая, Лесь і
садочок наш чудес.*

І ЗАЙЧИК ЧЕКАЄ СВ. МИКОЛАЯ

Нарікає бідний зайчик:
„Під кущем я змок.
І коли то землю вкрис
сніжний килимок?”

Вітрюган свистун-шумило
вже нехай би змовк:
я за шумом не почую,
як підійде вовк.

Слава Богу! Два дні падав
білий пух-сніжок.
Буде йти Святий Микола
в місто до діток,
він побачить попід лісом
мій малий слідок,
то й мені морквину кине
і смачний листок.”

Г. ЧОРНОВИЦЬКА

Іван ФРАНКО

ЧУДО З КОВРОМ

(Скорочено)

В славнім місті Цареграді сталася пригода: проявив Бог славне чудо для всього народу.

На далекім передмістю там хатина вбога, в ній робітник жив старенький і жінка небога. Працювали, заробляли, ввесь вік з горем бились, та бідніших рятували і Богу молились. Та ще здавна звичай мали: лепта, хоч мала, йшла від них рік-в-рік для бідних в празник Миколая. Та змогла їх старість-слабість, годі заробити, ледве-ледве вистачало з дня на день прожити.

Аж ото надходить празник Миколи святого. Як почити день той славний, коли в хаті вбого? — журяться старі обоє. Жінка й промовляє:

— Слухай, мужу, день Миколи ось-ось наступає. Аджеж нам не довго жити, нікому й лишати — чи ж не ліпше все останнє Богу в жертву дати? Ось гляди, ковер старенький, ще моєї мамі! На, продай, а буде радість в празник цей між нами!

Муж послухав цієї ради й вельми звеселився, взяв ковер і, йдучи в город, Богу помолився. До базару шлях не близький. Він і поспішає, аж ось муж якийсь поважний його доганяє. Привітався.

— Куди, діду?

— На базар, панотче, цей ковер іду продати.

— Що за нього хочеш? — пан питає.

— Вісім злотих за новий давали, а тепер, що ласка ваша. Ми б не продавали, та ось празник наш Миколи, а в хатині вбого — а ми все привикли чтити день цього святого.

Каже пан: — Це діло добре, твій ковер хороший. Хочеш — ось тобі за нього шість дукатів грошей!

— Це замного, любий пане! — став старий казати, але пан узяв коверець, дав йому дукати.

Дід оглянувся — нема пана. На базар спішиться, та прохожі, базарові стали з нього кпиться.

— Чи ти, діду, одурів, чи очі проплакав? Де ти свій ковер подів? З ким ти тут балакав? Та ж при тобі не було нікого видати!

Дід говорить: — Ні, був пан, дав мені дукати.

**

Поки дід там сперечався, купував, що треба, його жінка жде на нього, як на Бога з неба. Аж

приходить пан старий, їх ковер тримає і до неї ось яке слово промовляє:

— Муж твій, мій старий приятель, любий серцю мому, він просив мене занести цей ковер додому.

Це сказав, поклав коверець та й пішов із хати, поки здужала бабуся хоч слово сказати. Здивувалася бабуся, жаль їй став на мужа.

— От, яка душа скупая! От душа недужа! Пожалів ковер продати... А пощо держати? Чи сто літ ще хоче жити, чи на той світ взяти?

Аж ось муж прийшов, веселий до хати вступас, все приніс, чим день празничний святкувати має: є і свічка, є й кадило, і вино, й олива... Враз поглянув — а там плаче жінка нещаслива.

— Що тобі, моя дружино? — щиро він питає.

Тут бабуся жаль і біль свій в словах виливає. Слухав дід, здивувався, далі мовить:

— Мила, їй же Богу, я не знаю, що ти говорила. Хто тобі сказав, що коврик я жалів продати? Глянь, за нього це купив, ще й приніс дукати.

— Як то, ти продав коверець? А це ж по-якому, що знайомий твій приніс нам його додому?

— Мій знайомий? — дід аж скрикнув. — Жінко, я нікому не давав ковра й не мовив, щоб нам ніс додому!

Тут обоє враз замовкли, в обидвох та сама думка блисла; дід докладно розповів про пана, що купив ковер. Бабуся сплеснула руками:

— Це ж той самий, що ковер наш тут приніс! Той самий!

— Але, хто це був? — міркують. Поруч, як сиділи, на ікону Миколая разом погляділи і пізнали те обличчя, усміх і поставу...

Рознесли ту вість по місті Господу на славу.

ПОЯСНЕННЯ: к о в е р — слово в українській мові вже не вживане, тепер говоримо: килим; л е п т а — дрібний старогрецький гріш, що його давали, як милостину, вбогим; від того лепта в нашій мові означає невелику пожертву, милостину; ч т и т и, п о ч т и т и — давнє слово, тепер говоримо: вшанувати; м у ж — означає або старшого поважного мужчину або шлюбного чоловіка; г л я д і т и — тут означає те саме, що дивитись; п о г л я д і л и — подивились; в е л ь м и — старе слово, тепер: дуже; г о р о д — місто; з л о т і д у к а т и — це назви давніх грошей; з а м н о г о — забагато; к п и т и с я — насміхатися; м о м у — тепер говоримо: моєму.

Сценічна картинка-оперетка

ДИЛОВІ ОСОБИ:

СВЯТИЙ МИКОЛАЙ	АНГЕЛИ
АРХАНГЕЛ	ДІВЧАТКА
АРІДНИК-ЧОРТИК	ХЛОПЧИКИ

В і д с л о н а

Зимовий краєвид. Сцену переділює надвоє невелизкий білий горбок з ялинкою або кущем, покритий густо снігом. Сонце заходить.

ХЛОПЧИКИ з вінниками на плегах входять гусяком під звуки марша¹ і займають праву половину сцени. Співають:

Ой, навіяли сніги, що й доріг не видно —
Замітаймо всі стежки, замітаймо швидко!
Вже Святитель Миколай з неба поспішає,
Певно він для нас усіх подарунки має.

- 1 ХЛОПЕЦЬ:
Я хотів би літака!
- 2 ХЛОПЕЦЬ:
Я — малу ракетку!
- 3 ХЛОПЕЦЬ:
Я — гарненькі саночки!
- 4 ХЛОПЕЦЬ:
Я — для пташки клітку!
- 1 ХЛОПЕЦЬ:
Ой, щось дуже ви невлад просите Святого:
Хоч би „прошу” хто сказав, так нема нічого!..
- 2 ХЛОПЕЦЬ:
Ми писали вже листи!
- 3 ХЛОПЕЦЬ:
Ми молитви слали!
- 4 ХЛОПЕЦЬ:
„Не забудь, Святий, про нас!” — ми його прохали.
- 1 ХЛОПЕЦЬ:
Раз прохали та й усе? Та ж говорять люди,
Що без „прошу” і „спасибі” користи не буде.

Знов відзивається музика², хлопці поспішно замітають праву сторону сцени. Під звуки музики вбігають дівчатка з мітлами.

ДІВЧАТКА співають:

Ой, навіяли сніги, що й доріг не видно —
Замітаймо всі стежки, замітаймо швидко!
Вже Святитель Миколай з неба поспішає,
Він про добрих діточок в цілім світі дбає.

- 1 ДІВЧИНКА співає:
Я почистила усе, я прибрала хату,
Щоб Святитель Миколай знав, що в нас є свято.
- 2 ДІВЧИНКА співає:
Я на образ Миколая рушничок придбала.
- 3 ДІВЧИНКА співає:
Я квітками Миколаїв вівтарик прибрала.
- 4 ДІВЧИНКА співає:
Гей, не час тепер себе тільки вихваляти!

Миколай близенько вже — нумо працювати! ДІВЧАТКА замітають ліву сторону сцени, не добагаючи хлопців. На переді сцени під звуки коломийки йде танцювальним кроком Арідник-чортик з різками під пахою.

- АРІДНИК-чортик співає:**
Арідник я, з пекла пан, з різками гнучкими,
Мушу чемних цих діток поробити злими.
(*Має різкою в сторону замітає*).
Хай посваряться усі, хай друг друга чубить,
Хай дарунки кожне з них у снігу погубить.

Танцює, а потім стає на переді сцени біля завіси так, що його діти з залі базать, а зі сцени — ні. Темніє. Під звуки коломийки хлопці й дівчатка замітають до переду сцени і непомітно для себе наближаються взаємно.

ДІВЧАТА:

Ах!

ХЛОПЦІ:

О-о-о!

- 1 ДІВЧИНА (*співає на мелодію коломийки*³)
О, то хлопці вже прийшли пильно замітати,
Певно хочуть від Святого всі дарунки взяти!...
- 2 ДІВЧИНА співає:
Ой, то хлопці-пустуни цілий рік збиткують,
А під свято Миколая цілий день працюють.
- 1 ХЛОПЕЦЬ співає:
А дівчата цілий рік мелють язиками,
А щоб мамі допомогти, вже часу не стане!

3 ДІВЧИНА співає:

А ті хлопці чим попало заодно стріляють,
А що око підб'ють, про те і не дбають.

2 ХЛОПЕЦЬ співає:

А дівчата-небожата люблять лиш хвалитись,
Одна одну обмовляють, бо не вміють битись.

4 ДІВЧИНА співає:

Та таких, як ви ось тут, зможемо побити!
Добре кулі снігові вміємо ліпити!

Дівчата біжать за горбок з одного боку, а хлопці — з другого і кидують під звуки коломийки одні на одних снігові кулі.

АРІДНИК-чортик на radoшах підстрибує і співає:

Посварив! Посварив! Кулі вже літають,
І даруночки усі їм попропадають! Ховається в куток весь гас танцює.

СТАРША ДІВЧИНКА вбігає на сцену з кошником у руці, співає:

Що тут діється за жак? Замість працювати,
Ви взялися перед святом очі підбивати?

ДІВЧАТА:

Справді, досить того бою!

ХЛОПЦІ:

Помиримось між собою!

На знак злагоди подають одні одним руки і відходять. Арідник перестає танцювати, сердито махає різками в сторону дітей. На сцені зовсім темніє, за хвилину рефlector освітлює протилежну від Арідника сторону сцени і в світлі з'являється під звуки музики-мелодії коляди „Ой видить Бог” архангел з мезем.

АРХАНГЕЛ переходить всю сцену з піднесеним мезем і зупиняється перед Арідником, наставляє мега.

Геть, пекельна сило темна,
Ізчезай, де тьма підземна.

Мезем проганяє-скидає Арідника зі сцени. Він переляканий зникає, щоб потім вернутися при роздагі дарунків. Архангел показує мезем угору. Сцена поступово освітлюється.

Хай засяє світ ясний,
Миколай іде святий!

АРХАНГЕЛ стає збоку, немов на стійці.

Дзвонять дзвіночки, розсувається задня занавіса, видно небо і зорі, посередині святий Миколай, довкола янголи, руки в них складені на грудях. Під звуки музики-коляди „На небі зірка ясна засяла” янголи танковим кроком підходять до сцени, в їх отогенні — святий Миколай.

СВЯТИЙ МИКОЛАЙ:

Я прибув до вас сьогодні з соняшного раю,
З неба вам привіт приношу і благословляю.
Всі моліться щиро Богу і батьків шануйте,
Вчіться теж про Україну й надто не пустуйте!
Всіх дітей, що добрі й пильні, з празником вітаю

І для кожної дитини я дарунок маю.

Ангели беруться за руки, співають „О, хто, хто Миколая любить”. Позинається роздага подарунків.

З а с л о н а

¹Марш може бути на мелодію пісні про Нечая „Гей, з-за лісу”.

²Музика-мелодія народної пісні „Ой, ти знав, нащо брав”.

³Кожна з дівчат по черзі береться під боки і співає на мелодію тої коломийки, що Арідник.

Алла КОССОВСЬКА

Ілюстрація В. БОЖЕМСЬКОГО

ПРО ГАЛИНКУ І ЯЛИНКУ

Ми ялинку купували —

От була морока!

Що й як вибрати не знаєш:

Гарні всі, нівроку!

Мама каже: „Ця найкраща

Від усіх навколо.”

А Галинка: „Ні, вона ще
Замала і квола.”

Тато каже: „Ця стрункенька”.

„Та рідка й прим'ята! —

Каже Галочка маленька —

Я не хочу, тату!

Ця пухнаста, як хмаринка,

Та якась жовтава...”

Аж стомилася Галинка —
Кепська наша справа!

А на дворі вже темніє,
Вікна засвітились,
І сніжком вже небо сіє,
Й всі ми потомились.

Ну, нарешті зупинились,
Кличе нас Галюня:
„Ось яка мені б згодилася,
Хочу цю красуню!”

Ми додому притягнули
Дерево високе,
Роздивились, а „красуня”
Зовсім кривобока!

Песня ХРАПЛИВА

Ілюстрації Е. КОЗАКА

ЯК ТО БУЛО В ДЕНЬ СВЯТОГО МИКОЛАЯ ?

Ой, радіють вже від ранку янголята: празник Отця Миколая — це ж велике свято! А роботи в них багато, страх багато!

Ось знайшло одне вже ножиці великі, а святий Петро хмарок-баранчиків покликав. Збіглися хмарки — комірка повна. Янголятко з них стриже біленьку вовну. Друге з кужелем вже жде і швидко там пряде із вовни білу нитку. Трете ось приладило із блискавиці дротик, щоб на нім плести, а часом і... пороти. Щоб не мерзли діти в зимній хаті, виплело светерики пухнаті.

Інші знов зібралися в громаду та й печуть зірки, крихкі та в шоколяді. А муку

крізь решето як сіють, то все небо і земля біліють.

І в друкарні гук, машини золоті працюють: янголятка українські книжечки друкують. Скільки там казок та образків немало, щоб для кожної дитини стало.

Мріють-мріють янголята, як то діти будуть цими подарунками радіти. Бо ж і кожне хоче гарне щось дістати, навіть бідні, ті без мами і без тата. Та про них найбільше дбають янголята.

На дворі Мороз-коваль стук-стук все молотками: він кує із криги сани, і міцні, й блискучі, і просторі, а на полозах мережить дивні взори.

І сідає в сани ті спроквола з патеричей святий Микола, а за ним аж хиляться, крилаті, під дарів вагою — янголята. І летять без коней, мов лелеки, шляхом зорняним в скитальщину далеку. А з хаток, що там внизу вже світять, виглядають з неба гостей діти.

З'їхали на землю. В лісі тихо...

Та задумали вже чортенята лихо: поки сани виплили з-за хмари, посипали всі дороги жаром. Як заїхали на стежку сани, лід від жару весь відразу тоне, янголята від страху вмлівають, як їм рятуватися, не знають, а чорти дарунки хап під паху та й лиш шасть — зі шляху! Ще й глузують з-за дерев, рогаті...

Довелося пішки мандрувати. Темний ліс, сніги глибокі! Лід тріщить зрадливо на потоках. І, хоч янгол пташкою літає, не лишати ж тут самого Миколая! І якось таки добилися поволі у найближчу укра-

їнську школу. Діти чемні там, до праці всі охочі, ждуть Святого, аж на radoщах блищать в них очі. Мають що Святому розказати: та сирітка, в того хвора мати, дома той сидить в мороз великий, бо давно подерлись черевики. Кожне помочі, дарунків дожидає — від кого ж, як не від Миколая?

Вже з дверей благословить усіх Святий журливо... Коли глянь! — а звідкільця це диво? Там коробок і скриньок на сцені, що і полічити неможливо!

Каже вчитель: — Не журись, Владико! Не така чортівська сила вже велика! Поки ви снігами мандрували, ми дари великі вже дістали. А прислали їх Тобі на шану наші діти ген, з-за океану. Поблагослови їх всім роздати, хай не тужать більше янголята!

І Святий вже руки підймає, всіх дітей гуртом благословляє: тих, що найбільші наші браття, й тих, що вміють друзям у недолі помагати, що завжди на допомогу стануть — всіх по цей і той бік океану.

АСКОЛЬД І ДИР ТА КИЇВСЬКІ КНЯЗІВНИ

(Закінчення)

І клубочок золотої пряжі по дні Дніпра-ріки котився, куди треба, але трапилася йому пригода, через яку мало що все не пропало. Виплила ото десь із намулу завжди голодна зубаста щука, і, думаючи, що це якийсь золотий горішок (клубочок трохи розмотався, то й поменшав), — накинулася на нього і проковтнула. І був би клубочок ніколи в руки княженка Дири не потрапив, коли б його дружинники не закинули сітей — рибки на вечерю наловити. Витягли ото сіть, а в ній щучина величезна — отак із коромисло завдовжки. Стали її тельбушити — клубочок золотий всередині знайшли і віднесли до княженка.

Як же побачив Дир клубочок, зразу й сказав: — Попала в біду Любомира, треба її визволити.

І питає дружинників:

— Гей ви, хлопці-молодці, дружинонько моя вірняя! Попала в біду ваша князівна київська, моя суджена Любомира, і оцим клубочком мені знак подає. Чи підете зі мною її шукати, а чи я сам маю йти?

— Не годиться, княженку, дружині вождя свого в біді лишати. Куди голка — туди й нитка, куди князь — туди й дружина. Ти водив нас слави наживати, срібло-золото, паволоки дороги здобувати у царстві хозарському, у самому Табарістані, а ми підемо тепер твоєю суджену, нашу київську князівну, з біди визволити. Веди!

Стоїть Дир на носі човенця, у руках клубочок тримає, золоту пряжу назад ізмотує, на веслярів погейкує, стерничому дорогу вказує. А та дорога все йде по золотій нитці.

Плили, плили, плили, та все вгору, та все проти води, аж тут раптом нитка й увірвалася. Бо Водяник догледів пряжу золоту, догадався, що воно і до чого — взяв і перекусив нитку. Тоді виліз із води, став перед чоловим човном і дорогу через ріку загородив.

— А що це ти, княженку Дири, — питає — прийшов битися чи миритися? І чого тут шукаєш?

— Шукаю я свою суджену, київську князівну Любомиру, — відповідає Дир. — Десь вона мусить бути у твоїй владі під водою, бо золота нитка дном ріки бігла. Віддаси дівчину — навесні тобі дамо в жертву коня й кабана, не віддаси — не дістанеш нічого, ще й боки тобі намнемо, а князівну таки знайдемо.

Ох, як і розсердився Водяник, аж вода коло нього піною взялася.

— Що, — кричить, — мені боки нам'яти?! Та я вас зараз усіх потоплю!..

— Ба, не потопиш! — Дир на то. — Ось ми

зараз усі на берег повискакуємо, а ти на землі сили вже не маєш. Та поберемо всі заступи в руки, та почнемо землю копати, верболози рубати — закидаємо всю ріку і всі озера! Тоді куди подінешся? Висохнеш на смерть без води.

Бачить Водяник, що то не жарти: у Дири дружини на човнах, мов зерен у маківках, а він, хоч і Водяник, сам-один. Та й згадав собі, як то не раз йому скрутно доводилось, коли бувало посуха воду поспиває, а сонце зверху припече.

А Дириві дружинники часу не гають, вже на берег вискакують, землю копають, верболози витинають і в Дніпро кидають.

Злякався Водяник.

— Стійте! — кричить. — Почекайте! Віддам вам вашу князівну, тільки ріки мені не загачайте!

Пірнув на дно, а за якийсь час виходить і Любомиру живу-здорову з-під води виносить.

Молодята з радості аж плачуть, обіймаються, а Дирива дружина, на них дивлячись, так грімко закричала „слава!“, що Дніпрові води береги позаливали.

Почала була Любомира Водяника соромити за його брехню, що нібито Дири в Табарістані забито:

— І де ж такі видано, щоб цар брехав?! Ти ж водяний цар, а...

Не скінчила князівна, бо Водяник так засоромився, що вже й не бачив нічого і, замість у воду, пірнув у болото — лише бульбашки над ним повискакували: буль-буль-буль!..

**

А в Києві, славній столиці Землі Полянської і всієї держави Руси-України, сум стояв великий, жалоба важка. Бо скрізь уже чутки розійшлися, що обидва княженки разом із дружинниками своїми полягли в далеких походах, а князівен хитроцями викрадено. Стара княгиня за доньками очі виплакала, подруженьки князівен, дівчата з боярських родів, геть посмутніли й пісень співати покинули. Цілий Київ зажурився, тільки один Лешко надії не тратив. Сидів собі з Домовиком під піччю й рідко коли на світло виходив. Коли ж виходив, то все казав:

— Вовк овець носив, носив, аж поки його самого не понесли. А Кривда Правді обидва ока видобала, та скінчилось тим, що Правда прозріла а Кривда осліпла...

І от одного дня засурмили сурми, заграли роги. Зі сторони, куди пішов Аскольд, курява знялася; на Дніпрі, яким поплив униз Дир, зароїлося від човнів.

Повибігали кияни з домів, на мури пнуться, долоньями очі від сонця заслоняють, щоб пізнати, чи то ворог іде, чи свій. Та як уже впізнали своїх, та як побачили князівен і княженків — радість велика людей огорнула. Кричали „слава”, гукали радісно, гостей дорогих зі щирого серця вітаючи. Потім справили бучне весілля, бо аж дві князівни за двох княженків разом заміж вихо-

дили. Три дні смажені в меді горіхи їли, сичений мед пили, пісень співали, всіх подорожніх до столів закликали, щоб слава по світу йшла про радість у столичному городі Києві.

ПОЯСНЕННЯ СЛІВ: К о р о м и с л о — дерев'яний прилад носити на рамені по два відра води; А с к о л ь д і Д и р були першими київськими князями, про яких оповідає наша писана історія.

Г. ЧОРНОВИЦЬКА

ВЕРЕДЛИВА КАТРУСЯ

„Нащо нам така зима? — Снігу й досі ще нема”.

А на ранок білий сніг рівно-рівно всюди ліг.

„Непотрібна ця зима: сніг упав — санок нема”.

Глянь — а тато саночки вже лаштує для дочки.

Знов не весело Катрусі:
„Не поїду, я боюся!

Я й на гірку не зйду.
Посковзнуся! Упаду!”.

„Ну, коли ти так боїшся, віддамо санки Таїсі”.

„Ні! Поїду я сама!
А навіщо ж і зима?

Не боюся. Не впаду.
Вже їду! Іду! Іду!”

І спустилась з гірки сміло,
аж навколо зашуміло.

УКРАЇНСЬКЕ НАРОДНЕ МИСТЕЦТВО

Х. НАРОДНА СЛОВЕСНІСТЬ

Напевно багато разів ви просили маму, бабуню чи дідуня розказати вам казку. Як тільки в них була вільна хвилинка, вони розповідали вам про хитрих лисиць, про вовчиків-братчиків та інших звірят, а також про страшних зміїв, Покотигорошка, Вирвидуба, заворожених князівен і княженків, дідових та бабиних дочок і інших казкових героїв. Ви слухали ці казки, і вони вам завжди дуже подобалися.

Так само було, коли ваші батьки, діди та інші предки були ще малі. Вони також просили, щоб їм розказували казки, і слухали з притасним подихом. Крім того, від своїх матерів, бабусь і взагалі від старших людей вони навчилися веснянок, гаївок та багато всяких пісень, яких не заспіваєш, коли до них не знаєш слів.

Бабуся розказує дітям казки

Звідки ж взялися ці слова до пісень, ці казки про людей і тварин, перекази, оповідання та інші твори; хто їх придумав, з яких книжок вчитали їх наші предки?

Ці твори походять здебільшого з прадавніх часів. Тому нічого не знаємо про людей, що їх придумали. Ніхто їх не списував, бо книжок тоді не було; вони зберігалися в народі, в людській пам'яті й передавалися від старшого покоління до молодшого словом, усною розповіддю. Тому їх називаємо народною усною словесністю. Коли ж і з'явилося в Україні письмо та книжки, то ще довго ніхто не списував творів усної словесности.

Бувало в давнину, як хтось придумає або пригадає собі казку, оповідання або якусь цікаву пригоду з свого життя, то розповідає її знайомим. Часом у свято, коли збирався гурт людей під тінистою липою або в хаті, щоб відпочити по праці, починалася розповідь. Діти, прослухавши ту чи іншу казку раз і другий, вже її не забували, і пізніше, по літах, розповідали менш-більш так само своїм дітям. Те саме було і з піснями, дитячими грами, сміховинками, прислів'ями.

А от народні прислів'я дуже цікаві. Прислів'я складається лише з кількох слів, але в кожному з них міститься якась розумна думка. Ось наприклад: „Бога взивай, а рук прикладай!” або „Як ти не гриб, то в борщ не лизь!” Коротко, а як мудро й дотепно!

Твори української усної словесности дуже гарні й цікаві. Це є справжній духовий скарб народу. Вони розважали наших предків під час відпочинку, на них виховувалися цілі покоління.

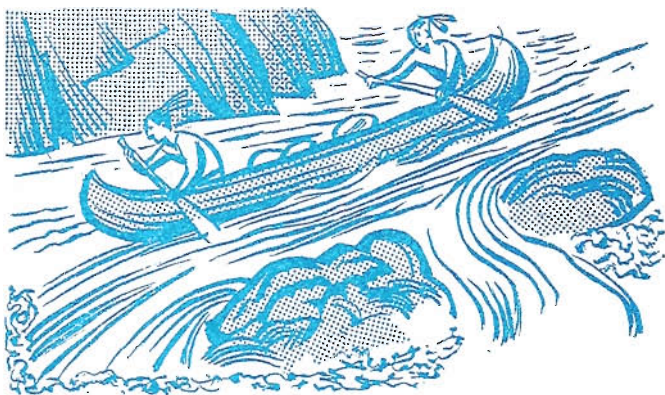
Тепер усна словесність уже не розвивається ні в Україні, ні в інших країнах так буйно, як колись. Так само, на жаль, багато її творів забулося, але частину їх таки записали вчені дослідники і надрукували в книжках. Їх і тепер залюбки читають і пишуться ними, бо це — свідоцтво високої культури і чудові взірці мистецького слова нашого народу.

ХІ. ЗАКІНЧЕННЯ

Тим, що прочитали всі розділи про українське народне мистецтво, треба пам'ятати, що, звичайно, цього ще дуже мало. В цих коротеньких статтях ми не могли всього докладно обговорити. Тому пізнати це мистецтво треба докладніше. Про українське народне мистецтво розповідають окремі книжки українською, англійською та іншими мовами. Деякі книжки багато ілюстровані.

Чому ж ми повинні докладніше цікавитися українським народним мистецтвом? Тому, що мистецтво є частиною прадавньої культури українського народу, а хто її пізнав, той не буде байдужий і до самої України, тієї прегарної, багаті та соняшної землі, що дала надхнення нашим предкам творити такі чудові й цінні мистецькі скарби.

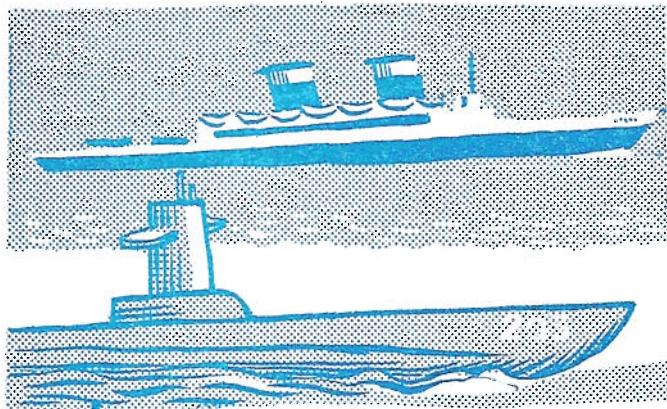
ХТО ВИЩЕ, ХТО ГЛИБШЕ, ХТО ШВИДШЕ, ХТО ДАЛІ?

На світі усе в безупиннім змаганні,
Нікому не хочеться бути останнім.
Міцніш за стерно, натискай на педалі —
Хто вище?

Хто глибше?
Хто швидше?
Хто далі?

Колись на ріці індіанські піроги
Пливли в небезпеці повз гострі пороги.
Човни незугарні з колод чи з кори...
Багато змінилось з тієї пори;

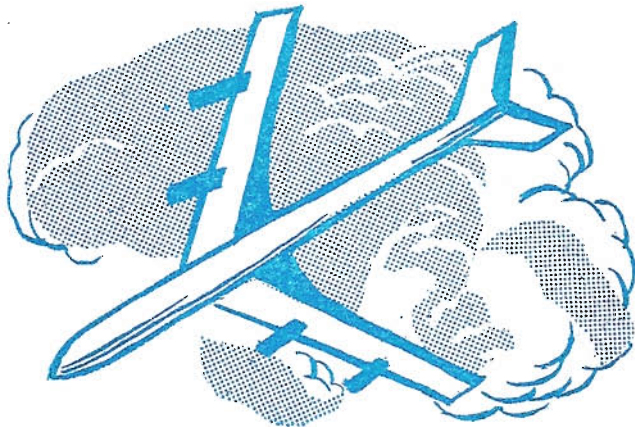
Тепер величезні морські пароплави
Щодня відпливають в далекі держави,
А вслід поринають підводні човни,
Щоб їх перегнати в морській глибині,

Моря дослідити, донині незнані,
Пізнати тасмниче життя в океані,
Небачені риби, казкові коралі —
Хто перше,
хто швидше,
хто краще,
хто далі?!

Недавно ще люди все крилець бажали,
Дивились на небо і в мріях літали...

Тепер же, як бачимо в небі літак,
То він нам знайомий, звичайний, як птах.

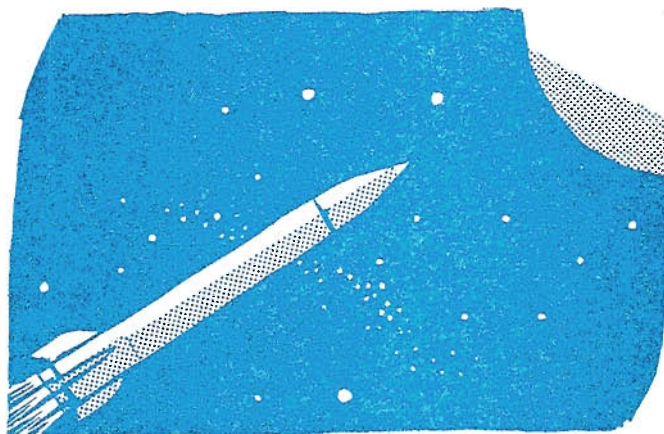
Пілот вилітає над гори, над хмари,
Крізь бурю і вітер і грому удари.
Пронизливо вітер приборканий свище!

Хто дужче?
Хто швидше?
Хто далі?
Хто вище?

В етер відлітають потужні ракети
В далекі простори, на інші планети,
Де, може, теж мешкають звірі і люди,
Де, може, будовані дивні споруди,
Де, може, червоні чи сині дерева,
Де, може, водиця солодка й рожева,
Де, може, існують підземні шляхи,
Де, може, читають і пишуть птахи!

Далеко не всі тасмниці розкриті!
Для того й існує людина на світі.

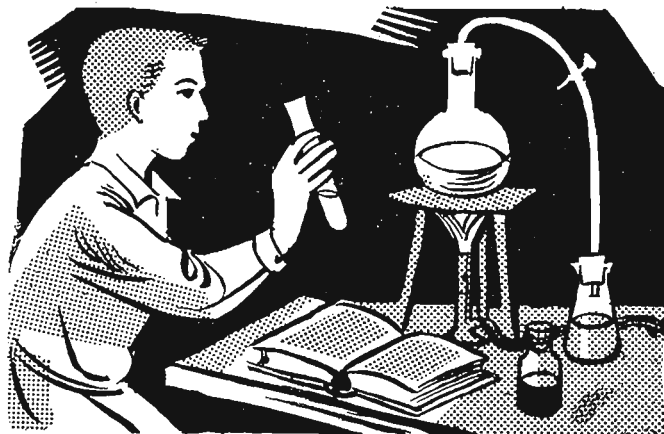
А зброя для неї, могутня сполука, —
Відвага безмежна і пильна наука.

(Далі на наступній сторінці)

Як вчиться пташатко літати поволі,
Так діти навчаються змалечку в школі.
Хто буде дослідником, вченим, пілотом,
Той любить науку, книжки і роботу,

Щоб вирости дужим, пізнати й збороти
Незнаних просторів безмежні широти:
І сині висоти, й зелені глибини
Для слави народу й добра України.

На вчинки відважні й діла небувалі —
Хто краще,
Хто вище?
Хто глибше?
Хто далі?!

КУТОК МОЛОДИХ АВТОРІВ

ПОДОРОЖ У НЕВІДОМЕ

(Із шкільного журналу-одноднівки „Пробліски” в Торонті)

Пам'ятаю, як нас скликали на курінну збірку.
Наказ: „Зараз полетимо літаком до нового
табору. Нічого з одяжі, ні з харчів не брати —
там усе є! За годину тут знову буде збірка в пов-
нім однострою!”

Ми заметушилися й побігли додому. Я кажу
мамі, що мушу зараз іти назад і нічого не можу
брати. Мама зажурилася, хотіла, щоб я взяла
щось з'їсти.

Нарешті я вибігла з хати. Прибігла до домів-
ки. Там усі хвилювалися, питалися: „Куди ми
їдемо?” Відповідь була все та сама: „Побачите,
я приїдете!”

Їдемо автобусами на легунський майдан. Їдемо
і співаємо. На майдані повно дивних літаків і,
здається, ціла пластова станиця. Ми входимо по
драбині високо, високо. Ми вже в літаку. Чуємо
як інші просяться в літак, хоч би навіть прийшло-
ся стояти цілу дорогу.

Нараз загуркотили мотори. Бачимо: під нами
зникає земля, хати, і ми вже у хмарах. На нас
зайшла страшна темнота.

І ми почувли: „Їдемо на місяць! Це не літак,
тільки ракета! Хай усі поприв'язуються до фотел-
лів і не хвилюються! За дві години примісячни-
мось!”

Та нас огорнув страх! Ми жалкували, що не
взяли харчів, ані одяжі — що нам їсти, в що пере-
дгнутися? Нас огорнув ще більший жаль за
батьками, сестрами, братами, товаришками і, на-
віть, за українською та англійською школою.
Щойно тоді я усвідомила, що ми вже того всього
ніколи не побачимо. Я хотіла вертатися, але вже
запізно, бо ця ракета не вертається!

У ракеті постала страшна паніка. Ми набли-
жувалися до місяця. Пам'ятаю лише, що мені
стало слабо, що млію й падаю. Я упала й зомлі-
ла...

Нарешті я відкрила очі. Я лежала на підлозі.
Але, де ракета, де всі дівчата?

Я побачила ліжко, стіл. Тоді усвідомила собі,
що я вдома і що це все був тільки сон. Так щас-
ливо скінчилася моя перша прогулянка на мі-
сяць.

Христя СПОЛЬСЬКА
III рік.

КУТОК РОЗВАГ

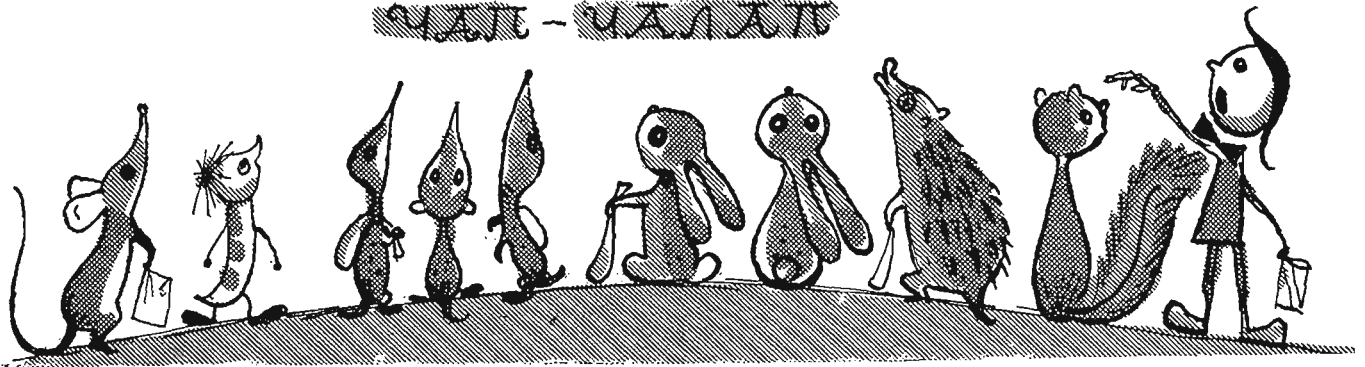
ДВА РЯДИ СЛІВ

Назвіть якесь коротке слово, відтак назвіть слово, яке
починається двома останніми буквами попереднього сло-
ва, напр.: **молоКО** — **КО**лесо — **СО**ва — **ВА**нна — **НА**мис-
то — **ТО**вар ітд. Ні одне слово в ряді слів не може пов-
торятися. Учасники гри діляться на дві групи і сідають
за стіл — одна група ліворуч, друга праворуч провідни-
ка гри. Провідник дає кожній групі аркуш паперу. На
обидвох аркушах написане одне й те саме слово, напр.
„стіна”. Це перше слово в ряді слів, що його складає
кожна група. Грачі передають аркуш паперу один одно-
му і кожен по порядку пише слово. Ряд росте і доходить
до останнього грача в групі. Він передає аркуш провідни-
кові. Якщо в обидвох рядах слів слова підібрані правиль-
но, виграс ця група, котра скоріше передала аркуш про-
відникові. Якщо знайдеться хочби одна помилка в ряді
слів, програє ця група, яка зробила помилку, хочби во-
на й передала провідникові свій аркуш раніше. Кожен
учасник, пишучи слово, має підібрати таке слово, щоб
чергове слово легко підняти. Можна складати ряд слів
не з двома, а з трьома буквами але це вже складніша
гра (напр.: **РА**НА — **А**НАнас — **НА**Слідок — **ДО**каз —
КАзан ітд.

Слова — це іменники в називній формі однини.

ЗАУВАГА: Ця гра добра для вправ в писанні українсь-
кою мовою. Можна її використати у Пласти, СУМ-і.

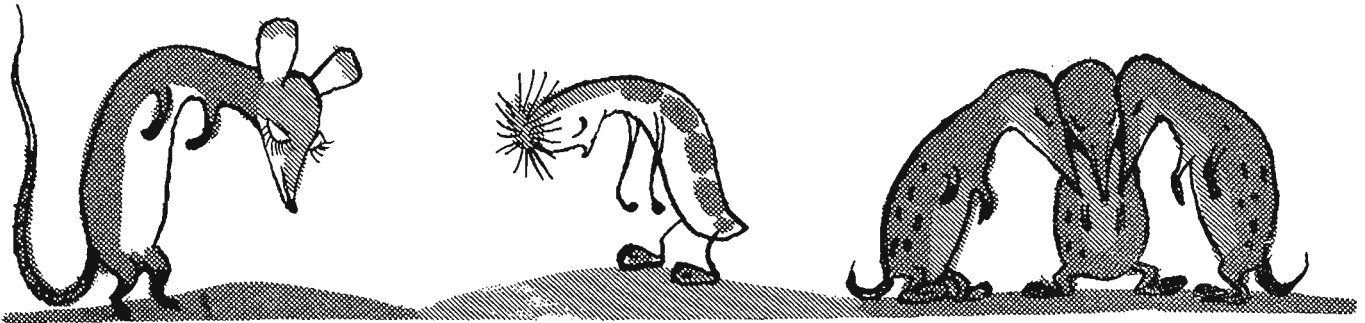
ЧАЛІ - ЧАЛІ

Жде ось лісова вся школа
Чи не йде святий Микола.

Починає вже смеркати,
А Святого не видати.

— Чи надії всі даремні?
Може ви були печемні?

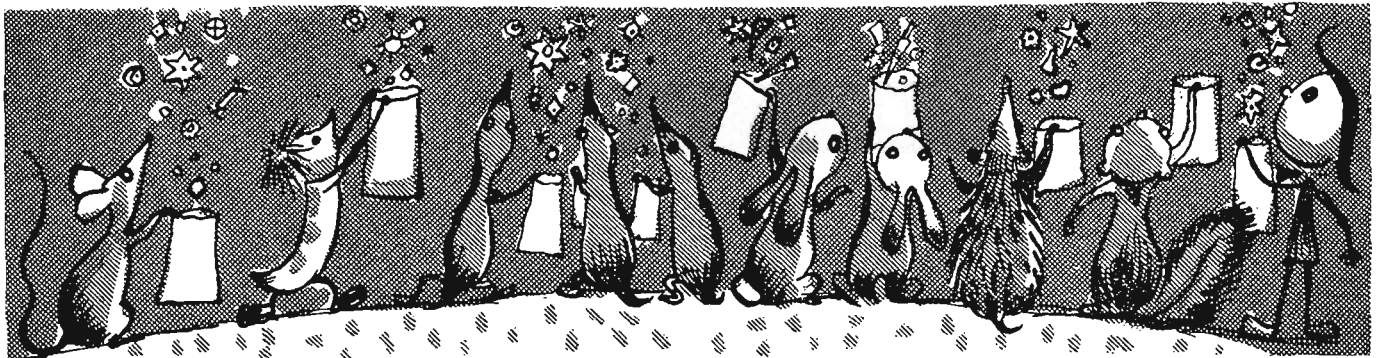
Перша Мишка тут присіла:
„Шкварки в п'ятницю я їла”...
— „А ти чемний був, Корнійку?” А Партики невеликі:
„Раз з Партиками мав бійку”... „В школі ми зчиняли крики”...

Теж признались Зайчєнєтє,
Що не слухалися тєтє.

Їжачок покєєвсь знов,
Що когось там покєєлов.

Похвалилєсь тїльки Бїлка:
„Чемнє я вїд понєдїлка!”

Раптом з хмарки для усїх
Щось посипалось, як снїг.

Куглї-муглї цукєркєві,
Фїдрїгалкє колєєрєві —

Марцїпанє, мєндєрїнкє —
Просто з небє до торбїнкє.

ЕКО

БОГДАН, КОЗАК-ХАРАКТЕРНИК ІСТОРИЧНА КАЗКА

UKRAINIAN TALE ВОНДАН, КОЗАК-SORCERER

РОЗДІЛ ІХ: СИЛА ХАРАКТЕРНИКА

CHAPTER IX: THE POWER OF THE SORCERER

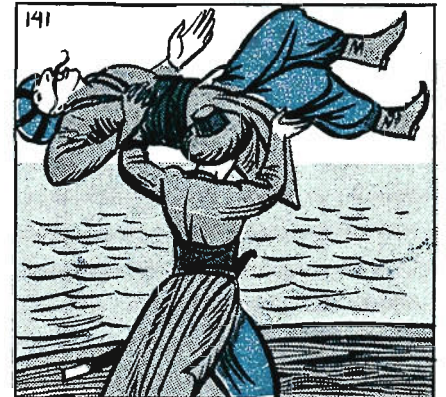
Турок-велетен ударив Ярему добню по голові, але земля в шапці була тверда, мов сталь і добня розпалася надвоє.

Turk the Giant hit Yarema on the head with a club, but the soil in the cap was hard, and the club broke in two.

Тоді велетен вихопив шаблю і рубнув нею Богдана-характерника по руці. На диво, шабля зламалася, а на руці не було рани.

Then the Giant pulled out his sabre and hit the hand of Bohdan the Sorcerer, but astonishingly the sabre also broke, and there was not a scratch on Bohdan's hand.

Богдан підняв велетня обома руками вгору й кинув з байдака в воду.

Bohdan then raised the Giant with his hands and threw him from the boat and into the water.

За хвилину всі вороги, що були вдерлися на козацькі байдаки, бовталися в воді.

Soon all the enemy soldiers, who landed on the Kozak's boats were floundering in the water.

Богдан обернув чародійне дзеркало в сторону сонця, що виглянуло з-за хмари, і кинув його відблиск на ворожі кораблі. Вони вмить загорілися.

Bohdan turned the magic mirror toward the sun which had just appeared from behind the clouds, and directed its reflection on the enemy ships. They at once caught fire.

— Ми прорвалися крізь турецьку заставу! — закликав з гордістю Богдан. — Браття, дякуйте Богу і Рідній Землі, що дали нам силу й завзяття!

"We have broken through the Turkish barrier!" — Bohdan proudly announced. — "Brothers, thank Our Lord and the native soil for the strength and courage!"

(Кінець розділу дев'ятого)
(The end of Chapter IX)